

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання розрахунково-графічної роботи для здобувачів вищої освіти
2 курсу освітнього ступеня «бакалавр»
галузі знань 07 – Управління та адміністрування
спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування

Затверджено
на засіданні кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування
Протокол № 4
від «29» листопада 2022 р.

Чернігів 2022

Бюджетна система. Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи для здобувачів вищої освіти 2 курсу освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 07 – Управління та адміністрування спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування / Укл.: Парубець О. М., Кальченко О. М., Садчикова І. В.– Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – 24 с.

Укладачі: **Парубець Олена Миколаївна**, доктор економічних наук, професор
Кальченко Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент
Садчикова Ірина Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: **Дубина М.В.**, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, доктор економічних наук, професор

Рецензент: **Дерій Ж.В.** доктор економічних наук, завідувачка кафедри економіки, обліку і оподаткування Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Зміст і структура розрахунково-графічної роботи	5
2 Варіанти аналітичної частини розрахунково-графічної роботи	7
3 Розрахункова частина РГР	11
4 Критерії оцінювання РГР	12
5 Вимоги до оформлення курсової роботи	13
Рекомендована література.....	17

Вступ

Дисципліна «Бюджетна система» спрямована на формування базових знань з питань становлення та розвитку бюджетної системи України, засад формування та реалізації стратегії і тактики бюджетної політики, напрямів реформування бюджетного механізму, складання та виконання державного і місцевих бюджетів. Вивчення дисципліни «Бюджетна система» спрямовано на закріплення і розвиток загальних (ЗК) та спеціальних (СК) компетентностей бакалавра спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» в області побудови та аналізу бюджетної системи України. Зокрема, це:

ЗК 13. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

СК 03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК 15. Здатність до управління грошовими потоками, доходами й витратами.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Бюджетна система» є:

1) розуміння засад бюджетного устрою і принципів побудови бюджетної системи;

2) обґрунтування напрямів розвитку і реформування бюджетної системи України;

3) дослідження напрямів бюджетної політики і структури бюджетного механізму;

4) набуття теоретичних і практичних знань щодо методів і джерел формування доходів державного і місцевих бюджетів;

5) опанування методики визначення обсягів видатків державного і місцевих бюджетів, а також міжбюджетних трансфертів, що передаються з державного до місцевих бюджетів та між місцевими бюджетами;

6) дослідження впливу реформи фінансової децентралізації на стан місцевих бюджетів України;

7) обґрунтування перспективних напрямів фінансування розвитку об'єднаних територіальних громад;

8) отримання практичних навичок з питань бюджетного контролю, бюджетного планування та іншої бюджетної роботи.

Навчальна дисципліна «Бюджетна система» має допомогти здобувачам вищої освіти (ЗВО) спеціальності «фінанси, банківська справа та страхування» сформувати наступні програмні результати навчання (ПР), передбачені освітньою програмою:

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР22. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни ЗВО повинен:

знати:

- загальні засади бюджетного устрою і принципи побудови бюджетної системи;
- сутність, функціональне призначення та особливості структури основних елементів бюджетної системи України;
- роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах суспільства;
- взаємозв'язок бюджету з іншими фінансовими планами;
- завдання, принципи й методи бюджетного планування;
- класифікацію доходів і видатків бюджету;
- причини виникнення і джерела погашення дефіциту бюджету;
- основні методи і джерела формування доходів, напрямки і форми фінансування видатків бюджетів;
- загальні методики визначення обсягів міжбюджетних трансфертів;
- основні принципи та форми державного кредиту, стратегії і технології управління державним боргом.

вміти:

- аналізувати доходи і видатки зведеного, державного і місцевих бюджетів;
- обґрунтовувати напрями вдосконалення структури доходів та видатків бюджету відповідно до стратегії соціально-економічного розвитку країни;
- розраховувати та аналізувати показники дефіциту бюджетів, пропонувати напрями їх зменшення;
- аналізувати результати і ефективність реформи фінансової децентралізації;
- складати кошториси бюджетних установ;
- визначати особливості і тенденції розвитку бюджетних систем країн світу і обґрунтовувати можливості застосування зарубіжного досвіду в процесі реформування бюджетної системи України.

1 Зміст і структура розрахунково-графічної роботи

З метою засвоєння теоретичних знань з дисципліни «Бюджетна система» та вміння використовувати їх для вирішення практичних завдань навчальним планом передбачено виконання розрахунково-графічної роботи (РГР). РГР це самостійна робота, в якій здобувачі вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» мають показати ступінь засвоєння понятійно-термінологічного апарату та основних положень курсу, вміння комплексно розкрити конкретну тему, аналізувати статистичні дані, узагальнювати отримані

результати, виявляти існуючі проблеми у сфері формування та використання коштів зведеного, державного та місцевих бюджетів, а також розробляти і обґрунтовувати заходи щодо їх усунення. Метою РГР є закріплення знань, одержаних на лекціях, практичних заняттях та в результаті самостійного вивчення дисципліни «Бюджетна система».

РГР спрямована на ознайомлення здобувачів вищої освіти з сучасними методами бюджетного планування, бюджетними інструментами, специфікою функціонування і розвитку бюджетної системи України і зарубіжних країн, напрямками бюджетних реформ, можливостями наближення бюджетного законодавства до міжнародних вимог.

У процесі виконання РГР здобувачі вищої освіти повинні:

- показати знання і правильне розуміння закономірностей і процесів, що відбуваються у бюджетній системі держави;
- ознайомитися з основними положеннями діючих нормативно-законодавчих актів, а також літературними джерелами з теми РГР;
- проводити аналіз показників розвитку бюджетної системи, доходів, видатків, дефіциту бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України;
- представляти матеріал в логічній і системній послідовності у вигляді таблиць, схем, діаграм, графіків;
- аргументувати власну точку зору, висновки, рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення існуючої практики в галузі питань, які досліджуються в РГР;
- вміти проводити аналіз показників функціонування і розвитку бюджетних систем країн світу з метою використання позитивного зарубіжного досвіду у національній практиці.

Виходячи з цього структура РГР повинна містити:

Титульну сторінку

Зміст

Вступ

Аналітичну частину

Розрахункову частину

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

У вступі розкривається загальна направленість і розвиток теми РГР, її актуальність, характер досліджуваних питань в контексті сучасних економічних перетворень, ступінь вивчення обраної проблеми у фінансовій літературі. Визначається мета, завдання, предмет і об'єкт дослідження РГР.

Основний зміст РГР передбачає глибоке і всебічне висвітлення її основних положень і складається з двох частин аналітичної та розрахункової.

Аналітична частина передбачає проведення аналізу статистичних показників, виходячи з варіанту РГР за останні 2-3 роки. На основі проведення аналізу статичних даних з використанням сучасних методів дослідження, оцінки зарубіжного досвіду функціонування та розвитку бюджетних систем та можливостей його застосування в Україні, здобувачі вищої освіти мають скласти

таблиці, побудувати графіки, діаграми, схеми, виявити існуючі проблеми, ризики і загрози, запропонувати заходи щодо їх усунення. При написанні аналітичної частини РГР здобувачі вищої освіти повинні показати вміння аналізувати і узагальнювати матеріал у логічній послідовності викладання, конкретизувати подальші пропозиції з розкриттям механізму їх практичного застосування. Завдання до виконання аналітичної частини наведені в пункті 2 наведених методичних вказівок.

Розрахункова частина РГР передбачає проведення аналітичних розрахунків щодо залучення інвестиційних або кредитних інструментів фінансового інжинірингу, спрямованих на соціально-економічний розвиток Чернігівської області, м. Чернігова або громади в якій проживає здобувач вищої освіти. Завдання до виконання розрахункової частини наведені в пункті 3 наведених методичних вказівок.

В кінці роботи обов'язкові висновки – це стисла характеристика основних результатів проведеного дослідження у РГР, де зазначаються основні результати власних досліджень і проведених розрахунків здобувачів вищої освіти.

Після висновків вказується список використаної літератури, якими здобувачі вищої освіти користувалися при написанні РГР. У списку використаної літератури потрібно зазначити підручники, навчальні посібники, монографії, статті, тези наукових конференцій, законодавчі акти, статистичні збірники, інтернет-ресурси, які безпосередньо стосуються теми РГР і опрацювання яких необхідне при її написанні. Список використаних джерел повинен вміщувати не менше 20 джерел, які були опубліковані за останні п'ять років. Оформлюється список використаних джерел у відповідності до діючих стандартів.

У додатки виносяться статистичні дані, таблиці, схеми, графіки, діаграми, на які мають бути посилання в тексті РГР.

Загальний обсяг РГР визначається змістом, структурою, характером викладу матеріалу, обсягом проведених розрахунків і не повинен перевищувати 20-25 сторінок, з них вступ – 1 сторінка; аналітична частина – 10-12 сторінок; розрахункова частина – 7-10 сторінок; висновки – 2 сторінки. Варіант РГР здобувачі вищої освіти обирають згідно до порядкового номеру у списку групи.

2 Варіанти аналітичної частини розрахунково-графічної роботи

Варіант 1

1. Аналіз дохідної частини державного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Німеччини.

Варіант 2

1. Аналіз видаткової частини державного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Польщі.

Варіант 3

1. Оцінка показників бюджетної безпеки України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Італії.

Варіант 4

1. Аналіз і оцінка бюджетних ризиків на сучасному етапі розвитку України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Іспанії.

Варіант 5

1. Аналіз доходів зведеного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Угорщини.

Варіант 6

1. Аналіз видатків зведеного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Румунії.

Варіант 7

1. Аналіз обсягів перерозподілу ВВП через державний і місцеві бюджети в Україні.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Франції.

Варіант 8

1. Оцінка розміру дефіциту державного бюджету та його наслідків для економіки країни.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Нідерландів.

Варіант 9

1. Аналіз структури і обсягів доходів місцевих бюджетів України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Бельгії.

Варіант 10

1. Аналіз структури і обсягів видатків місцевих бюджетів України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Люксембургу.

Варіант 11

1. Аналіз видів і обсягів міжбюджетних трансфертів, що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Данії.

Варіант 12

1. Аналіз структури і обсягів власних доходів місцевих бюджетів України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Норвегії.

Варіант 13

1. Аналіз фінансових показників діяльності об'єднаних територіальних громад України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Греції.

Варіант 14

1. Аналіз впливу реформи фінансової децентралізації на стан місцевих бюджетів України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Португалії.

Варіант 15

1. Аналіз прозорості бюджетної системи України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Великобританії.

Варіант 16

1. Аналіз прозорості міст України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Швеції.

Варіант 17

1. Аналіз боргових зобов'язань України та їх вплив на стан дефіциту державного бюджету.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Швейцарії.

Варіант 18

1. Аналіз зміни доходів державного бюджету у структурі зведеного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Австрії.

Варіант 19

1. Аналіз обсягів і структури місцевого боргу та його вплив на стан місцевих бюджетів України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Фінляндії.

Варіант 20

1. Аналіз результативності впровадження партисипативного бюджетування в Україні.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Чехії.

Варіант 21

1. Оцінка ефективності бюджетних програм.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Естонії.

Варіант 22

1. Аналіз дохідної частини бюджету м. Чернігова.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Латвії.

Варіант 23.

1. Аналіз видаткової частини бюджету м. Чернігова.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Литви.

Варіант 24

1. Аналіз результативності бюджетної політики України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Болгарії.

Варіант 25.

1. Аналіз обсягу і структури видатків державного бюджету на економічну діяльність і науку.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Словаччини.

Варіант 26

1. Аналіз обсягу і структури видатків державного бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Кіпру.

Варіант 27

1. Аналіз обсягу і структури видатків місцевих бюджетів на соціальний захист населення і соціальну сферу.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Канади.

Варіант 28

1. Аналіз видатків державного бюджету на оборону та управління.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Японії.

Варіант 29

1. Аналіз видатків державного бюджету на обслуговування державного боргу.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи США.

Варіант 30

1. Аналіз зміни доходів державного бюджету у структурі зведеного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Китаю.

Варіант 31

1. Аналіз зміни доходів місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Ірландії.

Варіант 32

1. Аналіз зміни видатків державного бюджету у структурі зведеного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Ізраїлю.

Варіант 33

1. Аналіз зміни видатків місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету України.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Індії.

Варіант 34

1. Аналіз впливу видатків державного бюджету на соціально- економічний розвиток держави.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Мальти.

Варіант 35

1. Аналіз обсягу і структури видатків державного бюджету на оборону.
2. Дослідження особливостей функціонування бюджетної системи Словенії.

Варіант 36

1. Оцінка результатів державної програми «Доступні кредити».
2. Дослідження обсягів і структури доходів бюджету Європейського Союзу.

Варіант 37

1. Аналіз фінансової спроможності місцевих бюджетів.
2. Дослідження обсягів і структури видатків бюджету Європейського Союзу.

Варіант 38

1. Аналіз видатків державного бюджету України за функціональною класифікацією.
2. Дослідження країн-лідерів по витратам бюджету на оборону.

Варіант 39

1. Аналіз видатків державного бюджету України за економічною класифікацією.
2. Дослідження обсягу і структури оборонних видатків країн-членів НАТО.

Варіант 40

1. Аналіз видатків державного бюджету України за програмною класифікацією.
2. Дослідження обсягу бюджетної підтримки України з боку Європейського Союзу.

3 Розрахункова частина РГР**Завдання до розрахункової частини РГР:**

- 1) визначити актуальні проблеми в соціально-економічному розвитку Чернігівської області, м. Чернігова або громади в якій Ви проживаєте.
- 2) запропонувати напрями вирішення проблем на основі застосування інвестиційних або кредитних інструментів фінансового інжинірингу.
- 3) запропоновані заходи і проведені розрахунки звести у таблицю 1. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 1 Мета та обсяги залучення інвестиційних або кредитних ресурсів громадою

Назва територіальної громади	
Проблема, для реалізації якої необхідно залучити кошти	
Приблизний обсяг необхідних інвестиційних або кредитних коштів	
Де плануєте їх залучити, запозичити	
Розписати умови залучення коштів, відсотки, терміни	
Напрями використання запозичених, залучених коштів	

Яким чином Ви будете здійснювати моніторинг і оцінку цільового використання залучених або запозичених коштів	
Яким чином можна оцінити ефективність використання залучених або запозичених коштів	

4 Критерії оцінювання РГР

Форми контролю та оцінювання виконання РГР наведені в таблиці 2.

Таблиця 2 – Форми контролю та оцінювання виконання РГР

Вид роботи	Форма контролю	Кількість балів
Обґрунтованість аналітичної розрахункової частини	1. Достовірність і повнота аналізу статистичних даних за останні 2-3 роки та якість обґрунтування отриманих результатів	0...30
	2. Практична спрямованість запропонованих заходів, обґрунтованість проведених розрахунків і сформульованих висновків	0...30
Оформлення пояснювальної записки	1. Повнота і відповідність аналізу літературних джерел обраній темі РГР	0...10
	3. Відповідність оформлення РГР встановленим вимогам	0...10
	4. Самостійність виконання, своєчасність здачі готової РГР і відсутність плагіату	0...10
	5. Врахування при виконанні РГР останніх змін у макро- і мікросередовищі	0...10
Разом		0...100

РГР є самостійною роботою здобувачів вищої освіти, сформульовані в ній положення, підходи, результати та висновки повинні бути виконані безпосередньо автором. РГР виконується здобувачами вищої освіти за індивідуальним завданням, оформлюється відповідно до методичних вказівок та здається науковому керівнику на перевірку у визначений індивідуальним завданням термін, але не пізніше ніж за два тижні до початку заліково-екзаменаційної сесії. Після перевірки і доопрацювання виставляється остаточна

оцінка по РГР згідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка», погодженого вченою радою та затвердженого наказом ректора від 31 серпня 2020 р. № 26 та балів, наведених у таблиці 2.

Оцінка «відмінно» виставляється за роботу, в якій чітко визначено актуальність, мету, об'єкт, предмет та завдання РГР. Наведено аналіз статистичних даних за останні 2-3 роки у вигляді таблиць, діаграм, графіків, проведено аналітичні розрахунки та надано їх обґрунтування. Чітко виявлено проблеми в ході дослідження та запропоновано і обґрунтовано напрями їх вирішення. За якістю оформлення РГР відповідає встановленим вимогам та була виконана у затверджені індивідуальним завданням терміни.

Оцінка «добре» виставляється за роботу, в якій чітко визначено актуальність, мету, об'єкт, предмет та завдання РГР. Наведений аналіз статистичних даних є недостатньо глибоким. При проведенні аналітичних розрахунків та розробленні заходів здобувач вищої освіти показав недостатній рівень індивідуального підходу, пошуку власних рішень. За якістю оформлення РГР відповідає встановленим вимогам та була виконана у затвердженні індивідуальним завданням терміни.

Оцінка «задовільно» виставляється за роботу, при написанні якої здобувач вищої освіти проявив низький рівень самостійності при проведенні аналітичних розрахунків, результати дослідження і запропоновані заходи мають низький рівень обґрунтування. При написанні РГР опрацьовано недостатню кількість літературних джерел. РГР була виконана і подана на перевірку із запізненням після закінчення терміну здачі.

Оцінка «незадовільно» виставляється за роботу, в якій відсутнє чітке обґрунтування її актуальності, мети, об'єкту, предмету, завдань дослідження. Результати проведеного аналізу не є повними, існують розбіжності між результатами аналізу і виявленими проблемами. Наведені заходи не є обґрунтованими. Робота за оформленням не відповідає встановленим вимогам, була подана на перевірку невчасно.

У випадку незадовільної оцінки РГР, здобувач повинен її доопрацювати у відповідності до зауважень і повторно передати на перевірку керівнику.

5 Вимоги до оформлення курсової роботи

РГР повинна бути написана на українській мові та набрана на комп'ютері без помилок та виправлень. Робота оформлюється згідно з діючими стандартами щодо оформлення текстових і графічних матеріалів.

Текст РГР слід друкувати, додержуючись таких розмірів берегів: верхній, лівий і нижній не менше 20 мм, правий – не менше 10 мм.

Шрифт тексту РГР Times New Roman, 14 пт, через півтора міжрядкових інтервали. Нумерація сторінок у РГР є обов'язковою. Сторінки нумеруються в правому верхньому кутку аркуша.

Вимоги до оформлення таблиць:

– обов'язкове посилання на таблицю у тексті РГР;

– таблицю розміщують одразу після посилання на неї в РГР або на наступній сторінці;

– всі таблиці повинні бути підписані;

– у таблиці дозволяється використовувати шрифт тексту Times New Roman, 12 пт через одинарний міжрядковий інтервал.

– після таблиці обов'язкове посилання на джерело у квадратних дужках.

Приклад підписання таблиці (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Доходи Державного бюджету України, млн грн

Види доходів	2022 рік
Податкові надходження	94 742 млн грн

Джерело: складено автором на основі [].

Вимоги до оформлення рисунків:

– обов'язкове посилання на рисунки та ілюстрації в тексті РГР;

– всі рисунки повинні бути підписані;

– на діаграмах повинні бути обов'язково підписані осі;

– рисунки повинні бути написані шрифтом Times New Roman.

Приклад оформлення рисунків (рисунок 1.1).

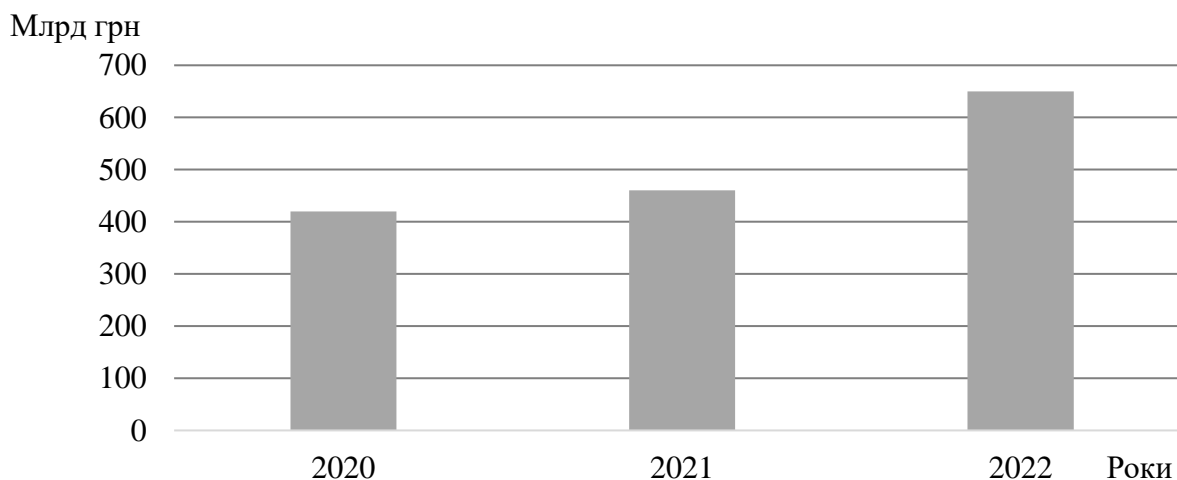

Рисунок 1.1 – Доходи Зведеного бюджету України

Джерело: складено автором на основі [].

Вимоги до оформлення формул:

– всі формули повинні бути пронумеровані;

– обов'язково повинні бути пояснення після формул всіх коефіцієнтів іпоказників, які використовуються в ній.

Приклад оформлення формул:

Обсяг реалізації продукції Р:

$$P=Z_1+T-Z_2, \quad (1)$$

де Z_1 і Z_2 – залишки продукції на складі на початок і кінець періоду відповідно;

T – випуск продукції за період.

Вимоги до оформлення переліків:

- переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів;
- перед переліком ставлять двокрапку;
- перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою або, не нумеруючи – дефіс (перший рівень деталізації);
- для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації);
- переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня.

Приклад оформлення переліку:

До загальнодержавних та місцевих податків відносять:

а) загальнодержавні податки:

- 1) податок на прибуток підприємств;
- 2) податок на доходи фізичних осіб;
- 3) податок на додану вартість;
- 4) акцизний податок;
- 5) екологічний податок;
- б) рентна плата;
- 7) мито.

б) місцеві податки:

- 1) податок майно;
- 2) єдиний податок.

Вимоги до оформлення посилань:

- посилання в тексті на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «...у роботах [1–7] ...»;
- допускається наводити посилання на джерела у виносках, при цьому оформлення посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера;
- у випадку прямого цитування інформації з іншого джерела необхідно у квадратних дужках зазначати також сторінку джерела, з якої взятий

текст, наприклад, [7, с. 23];

- якщо необхідно виконати посилання на декілька джерел одночасно, то необхідно їх записувати наступним чином: [7, с. 23; 15, с. 3];

Список використаних джерел складається у алфавітному порядку та має бути оформлений за Національним стандартом України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015». Зразки оформлення посилань на книги, на статтю, на електронне інформаційне джерело, на нормативні документи наведено нижче:

Книги:

Один – три автори

Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів, 2020. 272 с.

Піхоцька О. М., Фурдичко Л. Є., Синютка Н. Г. Бюджетна система: навчальний посібник. Львів: ТНЕУ, 2019. 328 с.

Чотири автори

Бюджетна система: підручник / І. В. Алексєєв, Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат, М. В. Ливдар. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 400 с.

П'ять і більше авторів

Бюджетна система : підручник / за ред. В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко, З. М. Лободіної. Тернопіль, 2020. 624 с.

Законодавчі та нормативні акти:

Про державний бюджет на 2023 р : Закон України від 3 листопада 2022 року № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>

Джерела, що були опубліковані у періодичних виданнях, необхідно оформлювати таким чином:

Парубець О. М., Дубина М. В., Забаштанський М. М. Світова фінансова архітектура: сучасний стан та напрями реформування. *Економіка. Фінанси. Право*. № 8. 2022. С. 22–26.

Матеріали конференцій потрібно оформлювати таким чином:

Парубець О. М., Шкильов Д. Д. Дослідження сучасного стану та проблем розвитку ринку криптовалют в Україні. Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук ХХІ століття: матеріали ІV Міжнародної наукової конференції, м. Вінниця, 16 грудня, 2022 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2022. С. 46-48.

Електронні джерела необхідно оформляти таким чином:

Доходи та витрати населення. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.09.2022).

Автореферати та дисертації необхідно оформляти таким чином:

Галамай Р. Я. Трансформація податкової системи України в умовах реформування місцевого самоврядування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2021. 21 с.

Вимоги до оформлення додатків:

– додатки слід оформлювати як продовження курсової роботи на наступних сторінках, розташовуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті роботи.

– перед наведенням першого додатку необхідно до роботи додати чистий аркуш, на якому по середині повинно бути зазначено: ДОДАТКИ (Times New Roman, кегель – 14), цей аркуш враховується до загальної нумерації сторінок РГР;

– кожний додаток повинен починатися з нової сторінки;

– додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої;

– посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток;

– додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, Додаток А, Додаток Б і т. д.;

– додатки повинні мати спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок.

– за необхідності у межах окремого додатку можуть знаходитися окремі елементи (таблиці, рисунки). У такому випадку такий додаток повинен мати загальну назву, також повинні мати свої назви його окремі елементи.

– окремі елементи складного додатку підписуються таким чином: з початку ставиться назва літери додатку, а потім зазначається порядковий номер елемента в межах додатку. Наприклад, «Таблиця А.1» (перша таблиця додатку А), «рисунок Б.5» (п'ятий рисунок додатку Б) і т.д.

Приклад плану курсової роботи наведений у додатку А, титульного аркушу – у додатку Б, бланку завдання на курсову роботу – у додатку В.

Рекомендована література

Основна

1. Бюджетна система : підручник / за ред. В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко та З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
2. Бюджетна система: підручник / І. В. Алексєєв, Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат, М. В. Ливдар. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 400 с.
3. Бюджетна система України в схемах і таблицях : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / С. В. Качула та ін. Дніпро : Моноліт, 2021. 332 с.

4. Бюджетно-податкова безпека: навчальний посібник / за ред. Г. В. Миськів. Львів, 2021. 276 с. Марченко О. М. Фінансова безпека держави : навчальний посібник / О. М. Марченко, Я. Я. Пушак, І. О. Ревак. - Львів: ЛьВДУВС, 2020. 356 с.
5. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів, 2020. 272 с.
6. Піхоцька О. М., Фурдичко Л. Є., Синютка Н. Г. Бюджетна система: навчальний посібник. Львів: ТНЕУ, 2019. 328 с.
7. Радіонов Ю.Д. Формування видатків бюджету : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 616 с
8. Ярошевич Н.Б., Кондрат І.Ю., Якимів А.І. Бюджетна система: Практикум: Навчальний посібник. Львів, 2019. 400 с.

Допоміжна

1. Грубляк О., Холявко Н., Жаворонок А. Оцінка ефективності управління дефіцитом державного бюджету України. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 3 (23). С. 130–141. DOI: [https://doi.org/0.25140/2411-5215-2020-3\(23\)-130-141](https://doi.org/0.25140/2411-5215-2020-3(23)-130-141).
2. Дмитрів В. І. Ризики дефіциту державного бюджету для економіки країни. *Вісник ХНТУ*. 2020. № 3(74). С. 165–170. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.3.21>
3. Захарін С.В., Парубець О. М., Смирнов Є. В. Державне регулювання фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності у агропромисловому комплексі. *Економіка і управління*. 2020. № 2. С. 85–90.
4. Казначейська система: підручник / за наук. ред. А. І. Крисоватого, О. П. Кириленко, Т. Я. Слюз. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 364 с.
5. Кнейслер О. Спасів Н., Кізима Т. Фінанси об'єднаних територіальних громад у фінансовій системі України. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 1. С. 8–19.

6. Кузь В.І. Податкова система: навч. посіб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
7. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання : монографія / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». К., 2020. 440 с.
8. Панченко О. І., Парубець О. М., Базилінська О. Я. Теоретико-прикладні засади страхування фінансових ризиків в умовах нестаціонарної економіки. *Стратегічні засади розвитку національного господарства в умовах нестаціонарної економіки : кол. моногр. / за заг. ред. В. П. Ільчука*. Чернігів, 2019. С. 29–40.
9. Парубець О. М. Проблеми впровадження партисипативного бюджетування в Україні та напрями їх вирішення. *Публічне управління та сучасний менеджмент в інформаційному суспільстві : кол. моногр. / за заг. ред. О. В. Михайловської*. Київ, 2019. С. 179–185.
10. Парубець О. М., Дубина М. В., Забаштанський М. М. Світова фінансова архітектоніка: сучасний стан та напрями реформування. *Економіка. Фінанси. Право*. № 8. 2022. С.22–26.
11. Парубець О. М., Забаштанський М. М. Використання інструментів фінансового інжинірингу як основи розвитку територіальних громад. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4(28). С. 210–216.
12. Парубець О. М., Ільчук В. П., Сугоняко Д. О. Місцеві фінанси : навч. посіб. Чернігів, 2020. 344 с.
13. Парубець О. М., Сугоняко Д. О., Механізм розвитку ринку зелених облігацій в Україні. *Стратегічні засади розвитку національного господарства в умовах нестаціонарної економіки : кол. моногр./ за заг. ред. В. П. Ільчука*. Чернігів, 2019. С. 123–131.
14. Парубець О. М., Сугоняко Д. О., Середюк І. О. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку штучного інтелекту у фінансовому секторі України. *Фінансові дослідження*. 2019. №1(6). URL:

<https://fr.stu.cn.ua/tmppdf/183.pdf>

15. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ, 2021. 68 с.
16. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
17. Фатюха Н. Г., Мануковська В. В. Оцінка рівня бюджетної безпеки України. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.5.95
18. Штефан Л. Аналіз бюджетного дефіциту в Україні та його соціально-економічні наслідки. *Економіка та суспільство*. 2022 (41). DOI: 10.32782/2524-0072/2022-41-56
19. Юркевич О. М., Субочев О. В., Лихолет С. І. Структуровані фінанси як окремий елемент глобальної фінансової системи. *Економіка та держава*. 2020. № 11. С. 47–53. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.11.47
20. Abuselidze G. Analysis of the formation and use of budgetary policies ensuring the socio-economic development of territorial units. *Economic Archive*. 2019 Vol.2. URL : <https://dlib.uni-svishtov.bg/handle/10610/4126>
21. D'alfonso A. Discharge procedure for the EU Budget: Political scrutiny of budgetary implementation. 2020. URL : <https://policycommons.net/artifacts/1337102/discharge-procedure-for-the-eu-budget/1944758/>
22. Parubets O. M., Bojko O. V., Sugonyako D. O. Development of small and medium business in Ukraine with funding from the European Union. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. №. 2; Vol. 5. P. 153–157. URL : <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-2-153-157>
23. Zakharin S., Duka A., Parubets O., Zabashtansky M., Ryzhikova N. New Statistical and Econometric Approaches to the Modeling of Budget Policy on the Example of Tax Revenues and Information Management. *Journal of Information Technology Management (JITM)*. 2021. Special Issue. P.115–127. DOI : 10.22059/JITM.2021.80741.

Законодавча та нормативна база

1. Бюджетний кодекс України : Закон від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Господарський Кодекс України : Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Європейська хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
7. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
8. Про внесення змін до Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 53. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53-2019-%D0%BF>
9. Про державний бюджет на 2023 р : Закон України від 3 листопада 2022 року № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
10. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015. № 157-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
11. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
12. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. №

179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>
13. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>
14. Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 р. № 1132. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1132-2010-%D0%BF>
15. Про затвердження Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1204-2010-%D0%BF>
16. Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2018 р. № 544. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544-2018-%D0%BF>.
17. Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 20.09.2017 № 793. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17>
18. Про затвердження Типової форми рішення про місцевий бюджет : Наказ Міністерства фінансів України від 03.08.2018 № 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-18#n15>
19. Про затвердження формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 618. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/618-2015-%D0%BF>
20. Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1088. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088->

2017-%D0%BF

21. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
22. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
23. Про місцеві державні адміністрації. Верховна Рада України; Закон від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.
24. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
25. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон від 15.07.1997 № 452/97-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-вр>
26. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
27. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
28. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету міністрів України від 01.04.2014 № 333-2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>

Електронні ресурси

1. Державна аудиторська служба України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>.
2. Державна Казначейська служба України. URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
3. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
4. Державна служба статистики України. URL : <https://ukrstat.gov.ua/>

- Державна служба фінансового моніторингу України. URL:
<https://fiu.gov.ua/>
5. Міністерство економіки України. URL :
<https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
 6. Міністерство розвитку громад та територій України. URL:
<https://www.minregion.gov.ua/about/>
 7. Міністерство соціальної політики України. URL:
<https://www.msp.gov.ua/>
 8. Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
 9. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL:
<https://www.nssmc.gov.ua/>.
 10. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://www.nerc.gov.ua/>
 11. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
 12. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni>